

UREDNIKOV CREDO

Za kulturno atmosfero, v katero vstopa Sodobnost s trinajstim letnikom, so značilne reakcije tistih, ki jih je urednik povabil k sodelovanju: gibljejo se namreč od izrazito pritrdilnih, ki reviji obljubljajo pomoč in vidijo v njej eno izmed možnosti, da slovenska kultura uveljavi svojo podobo brez odtujitev in omejitev, ki hrome njen avtonomni, svobodni razvoj in odvrčajo pozornost od resničnih vrednot ter resničnih problemov, pa do takšnih odgovorov, ki kategorično zavračajo sodelovanje v reviji, češ da antinomično polarizirano, ostro diferencirano duhovno ozračje ne dovoljuje sožitja sodelavcev z različno nazorsko in estetsko usmeritvijo pod isto revialno streho. Med tema dvema vrstama kontrastnih odgovorov pa je mnogo takih, ki razodevajo dokajšnje razočaranje nad našo kulturno sedanjostjo in omahujejo glede sodelovanja, čeprav je očitno, da jim je slovenska kultura resnično pri srcu, boje pa se ponovnih razočaranj. Večina teh pisem so iskreni, upoštevanja vredni kulturni dokumenti, ki uredniku dajejo in jemljejo pogum, predvsem pa mu utrjujejo prepričanje, da se je uredniškega posla lotil v kulturnem obdobju, ki temu delu ni najbolj prijazno. In če urednik iskreno pozdravlja vse, ki so mu pripravljeni stati ob strani, ter z obžalovanjem sprejema odklonilne odgovore, bi rad prepričal predvsem tiste, ki zagrenjeni omahujejo, da povezuje svoje delo samo s takšno revijo, ki bi upravičila obstoj s kvaliteto, izvirnostjo, zrelostjo in dostojnostjo vsebine, osvobodena kakršnegakoli pritiska, politikantstva in klikarstva; s strpnostjo, ki je temeljno načelo kulturnega sožitja, a nikakor ne pomeni lažnega, nekritičnega slogaštva, temveč brezkompromisni upor zoper vse, kar ovira humanizacijo družbe in kulturni napredek; z duhovno tvornostjo, ki se ne more sprijazniti z enostransko in vsemogočno civilizatorično tehnizacijo, z birokratsko topostjo in malomeščansko provincializacijo; skratka z revijo, ki bo na svojih straneh svobodno izpovedovala vero ter doom in križala sodbe o zapletenih potih naše duhovnosti, ki bo brez predsodkov in diskriminacije, z iskreno mislijo omogočala ustvarjalnemu posamezniku in sleherni vitalni kreativni skupini resnično humanost, ustvarjalnost in kulturno snovanje. Vse to nikakor ni lahko uresničljivo, zlasti ne v sedanji atmosferi, polni neza-

upanja, doomov, bolečih operacijskih posegov in kulturnega delavca neurednih spletk; toda brez vere, da je treba to atmosfero v temeljih spremeniti in ustvariti nova, čistejša duhovna ter delovna razmerja in da je vse to vendarle mogoče uresničiti, bi si urednik težko zamislil so- očenje s sodelavci. To intimno vero mu krepi s pismi potrjena sodba, da je v širšem krogu kulturnih tvorcev dozorel občutek o nujnosti in neod- ložljivosti takšne usmeritve in takšnega kulturnega programa, kakršna je skušal z gornjimi besedami načrtovati reviji in svojemu uredniškemu delu.

Vse to pa nikakor ni samo ustvarjalni, duhovni in kulturno delovni program, ampak globoko posega v posameznikove moralne sfere, v etiko kulturnega dela in ambienta. Zakaj po urednikovem trdnem prepri- čanju so nekatere provine zastrupljene kulturne atmosfere izrazito mo- ralne narave. Težko si je namreč misliti možat in odkrit kulturni dogovor brez temeljne iskrenosti, da sobesednikoma v resnici ne gre za nič drugega kot za blaginjo celotne slovenske kulture; težko je pri- voliti v surov, diskriminacijski ton, ki naj bi zamenjal argumentirano, dostojno, četudi polemično ostro kulturno govorico; težko se je vživeti v sistem kuloarskih spletk, ki naj bi onemogočile neko kreativno vital- nost, ker morda ne prisega na programe posameznikov ali skupin; nemogoče je priznati načelo, da se dejanja ne vrednotijo več po tem, kakšna je njihova moralna in ustvarjalna sila, ampak po tem, komu pripadajo; da se ustvarjalec ne more vključiti ali, če hočete, integrirati v družbo s svojim individualnim ustvarjalnim delom, ampak zgolj prek disciplinirane in interesno ozke skupine; da za nazori o kulturni elitnosti občutiš namene druge vrste in da je zaradi teh, spretno prikritih na- menov dopustna kakršnakoli, še tako makiavelistična in vetrnjaška taktika, skratka, ni se mogoče sprijazniti z mislijo, da bi antagonizme, ki se porajajo in se bodo porajali v slehernem vitalnem kulturnem orga- nizmu, torej tudi našem, razreševali z nekulturnimi načeli in metodami, ki ponižujejo demokratično etiko kulturnega boja do vulgarnih metod onemogočanja, zastrupljajo duhovne ter delovne odnose in naprežadnje izzovejo zunanje intervencije, ki so brez dooma trpke in nezaželene. Morda bi bilo treba vse gornje misli podpreti s stvarnim gradivom, toda tega bo tako in tako imel dovolj na razpolago prihodnji kulturni zgodo- vinar; morda bi bilo treba raziskati tudi vzroke za opisano atmosfero, a to bi odločno presegalo okvir uvodnih urednikovih misli. Vsekakor bi bilo krivično iskati vzroke samo v eni smeri, bodisi v mejah same kulture, bodisi zgolj izven nje; neozdržna nasprotja in neustrezne metode so se kopičile dlje časa in od različnih strani ter so duhovne in materialne narave, njihova najbridkejša posledica pa je gotovo malodušje ter beg

v privatizacijo pri razmeroma širokem krogu slovenskih kulturnih ustvarjalcev.

Urednik je prepričan, da lahko kulturna revija, ki temelji na doslednih moralnih in kulturnih načelih, ki spoštuje pošteno delo za slovensko kulturo, resnično ustvarjalnost ter energično zavzetost za humane vrednote človekovega snovanja, bistveno pripomore k normalizaciji in razbistritvi kulturnega ozračja. Samo to, kar bo Sodobnost storila v tej smeri, bo upravičilo naše delo. Samo to bo lahko tudi določilo mesto revije v celotnem kulturnem in sploh družbenem življenju; nikakršna apriorna predestinacija o njeni osrednjosti in reprezentančnosti ji osrednjega kulturnega mesta namreč ne more zagotoviti. Nesmiselna pa je tudi trditev, ki naj bi že od vsega začetka potisnila revijo na nižjo stopnjo, češ da bi bila njena osrednjost in reprezentativnost velika napaka. Po svoji naravi in najbolj organski funkciji mora vsaj po urednikovem mnenju sleherna revija težiti k centru družbenega in kulturnega življenja, k vsemu, kar je v tem življenju najbolj vitalno, dragoceno in problematično. Nikakor ne more biti napačen korak, če se ji takšen premik posreči; samo tedaj lahko revija funkcionalno, po svojem kulturnem delovanju in učinku postane resnično centralna in reprezentativna. Ali je zato zares greh revije, če na tako odlično mesto pretendira, in urednikov greh, če zastavi sile za premik revije od perifernosti k duhovnemu središču? Samo po sebi je razumljivo, da s takšno intencijo popolnoma odpadeta tudi očitka, ki sta doletela revijo, še preden se je porodila: da bo namreč ozko omejena na literarno področje in da bo lastnina majhne skupine. Če se je revija odločila za bližino eksistenčnih pojavov in vprašanj slovenske socialistične družbe ter kulture, se nikakor ne more zaustaviti zgolj pri enem samem, razmeroma ozkem literarnem področju, pa čeprav tudi to področje nikoli ni bilo in tudi danes ne bi smelo biti odrezano od družbene in kulturne celote. Absurdno bi bilo tudi verjeti, da bi lahko revija organsko zavzela pomembno kulturno mesto zgolj z omejenim spoznavnim in delovnim radijem majhne skupine sodelavcev, pa čeprav je po drugi strani popolnoma napačno, da bo ta ali druga skupina s samim delom in vitalnostjo, nikakor pa ne z onemogočanjem drugih zavzela v reviji najuglednejše mesto.

Vse, kar bi urednik v tem trenutku obljubljal, je lahko varljivo in tovegano; mora pa vendarle ob vseh zasebnih nelagodnostih zaupati v vitalizem slovenske kulture in v kulturno poslanstvo revije. Če želi, da bi bila Sodobnost resnično sodoben, živ, moralno čist in tooren duhovni organizem, da bi revija s svojo ustvarjalno odličnostjo ter zrelostjo postala vest sedanosti in usmerjala pota k vse bolj humani viziji prihodnosti, najbrž s tem izraža tudi želje sodelavcev in bralcev.